
FOLKETINGET

Socialudvalget, Beskæftigelsesudvalget, Ligestillingsudvalget og Europaudvalget

EU-konsulenten

Til: Udvalgenes medlemmer
Dato: 12. juni 2017

Kontaktperson:
Lotte Rickers Olesen
Lokal nr: 3330

Europæisk søjle af sociale rettigheder

Sammenfatning

Kommissionen foreslår at samle en række sociale rettigheder og principper i det, den kalder en søjle. Den skal tjene som en rettesnor for at skabe sociale og beskæftigelsesmæssige resultater i EU. Søjlen er ikke retligt bindende. Den er møntet på euro-landene, men deltagelse er åbent for alle.

Hvad er en søjle af sociale rettigheder?

Kommissionen foreslår 20 principper og rettigheder inden for 3 kategorier:

- Lige muligheder og adgang til arbejdsmarkedet
- Rimelige arbejdsvilkår
- Social beskyttelse og inklusion.

Det er en blanding af gældende rettigheder og nye principper. Der er tale om minimumsrettigheder, så EU-landene eller arbejdsmarkedets parter kan fastsætte mere ambitiøse sociale standarder. Søjlen medfører ikke en udvidelse af EU's beføjelser.¹ De 20 rettigheder og principper er gengivet bagest i denne note.

¹ KOM(2017)250 Kommissionens meddelelse: En europæisk søjle for sociale rettigheder

Hvordan skal det blive til virkelighed?

Kommissionen lægger op til, at principperne skal gælde for alle deltagende lande, men at der ikke skal være en universel model for, hvordan rettighederne sikres. Der kan nationalt og lokalt være forskellige situationer, som kræver forskellige midler til at nå de fælles mål.

Kommissionen er bevidst om, at udfordringen ligger i at gøre rettighederne gældende i praksis. Kompetencen på disse områder ligger primært hos medlemsstaterne, som også bærer ansvaret for finansiering. Derfor ligger ansvaret for at virkeliggøre disse principper også i høj grad på de nationale regeringer og arbejdsmarkedets parter. Det gælder f.eks. i forhold til minimumsløn, hvor EU ikke har kompetence.

Kommissionens rolle er at:

- Sikre implementering / håndhævelse af eksisterende EU-rettigheder
- Undersøge om eksisterende EU-lovgivning på disse områder fungerer godt nok og evt. foreslå opdatering og supplering
- Give EU-landene politikvejledning bl.a. gennem landespecifikke anbefalinger i Det Europæiske Semester.
- Skabe et rum for udveksling af best practice og benchmarking mellem EU-landene
- Inddrage arbejdsmarkedets parter på europæisk plan
- Den Europæiske Socialfond (og ungdomsbeskæftigelsesinitiativet, Den Europæiske Globaliseringsfond og Den Europæiske Fond for Bistand til de Socialt Dårligst Stillede) skal understøtte søjlen.

Til brug for politikvejledning og benchmarking har Kommissionen udviklet en såkaldt resultattavle, der på 12 områder måler EU-medlemsstaternes resultater i forhold til gennemsnittet for henholdsvis EU og euro-området.²

Kommissionen gennemgår for hver af de 20 rettigheder og principper³:

- Kompetencefordelingen mellem EU og medlemslandene. På mange af disse områder har EU beføjelse til at vedtage lovgivning, der støtter og supplerer de nationale indsatser.
- Gældende EU-regler og rettigheder
- Hvordan kan det gennemføres: hvad skal henholdsvis medlemslandene, arbejdsmarkedets parter og EU gøre.

² SWD(2017)200 arbejdsdokument om den sociale resultattavle

³ SWD(2017)201 arbejdsdokument om etablering af søjlen

Hvilken retlig status har søjlen?

Kommissionen har fremlagt søjlen i form af en henstilling vedtaget af Kommissionen.⁴ En henstilling er ikke juridisk bindende (som f.eks. direktiver og forordninger). Henstillinger er nævnt i traktaten og har dermed en mere formel status end f.eks. rådskonklusioner eller meddelelser fra Kommissionen.

Kommissionen har samtidig fremlagt et udkast til en såkaldt interinstitutionel proklamation om søjlen for sociale rettigheder med samme indhold som henstillingen.⁵ Det er en erklæring, som skal vedtages af Rådet, Europa-Parlamentet og Kommissionen i fællesskab. En sådan erklæring er heller ikke retligt bindende. Med erklæringen ønsker Kommissionen:

- at skabe ejerskab blandt EU-landene, som skal realisere søjlen
- at give Europa-Parlamentet en rolle i udviklingen af søjlen
- at give søjlen en mere højtidelig karakter.

Denne fremgangsmåde med en fælles erklæring blev også brugt, da EU's charter for grundlæggende rettigheder først blev vedtaget i 2000. Siden blev chartret med Lissabontraktaten i 2009 gjort retligt bindende.

Rettighederne og principperne i søjlen er med andre ord ikke direkte retsgyldige. De skal først omsættes til f.eks. lovgivning på nationalt eller EU-niveau.

Hvorfor foreslår Kommissionen sociale rettigheder?

En række forandringer på arbejdsmarkedet og i samfundet generelt rummer både udfordringer og muligheder. Det gælder den digitale revolution, ny teknologi, nye arbejdsmønstre, globalisering og den demografiske udvikling. Derfor skal EU og EU-landene ifølge Kommissionen sikre, at social- og arbejdsmarkedspolitikkerne danner grundlag for en bæredygtig og inklusiv vækst.

Krisens konsekvenser i form af ungdomsarbejdsløshed og fattigdom mærkes stadig mange steder i Europa – trods de seneste forbedringer i økonomien. Kommissionen finder særligt, at der er behov for et stærkere fokus på sociale og beskæftigelsesmæssige resultater i euro-zonen for at øge ØMU'ens modstandsdygtighed og for at tackle de ubalancer i sociale forhold mellem de forskellige euro-zone lande.

⁴ C(2017)2600 Kommissionens henstilling om en europæisk søjle for sociale rettigheder

⁵ KOM(2017)251 forslag til en interinstitutionel proklamation om søjlen for sociale rettigheder

Kommissionen bygger sit forslag på en omfattende offentlig høring, der løb i ni måneder i 2016. Kommissionen modtog 200 positionspapirer samt over 1000 unikke svar på et online spørgeskema fra organisationer, regeringer og individer. Høringen viste et ønske om at fokusere på følgende⁶:

- De sociale konsekvenser af den finansielle krise, herunder især arbejdsløshed, fattigdom, ulighed og social eksklusion.
- Teknologiske fremskridt, automatisering og digitalisering: fremtidens arbejdsmarked og behov for efteruddannelse og omskoling
- Demografisk udvikling med en aldrende europæisk befolkning samt behovet for modernisering af velfærdssystemer
- Økonomisk ulighed mellem EU-landene.

Hvem skal søjlen gælde for?

Initiativet er åbent for alle EU-lande, men er primært møntet på landene i euro-zonen. Kommissionen lufter også muligheden for, at nogle af søjlens rettigheder kan være et udgangspunkt for mere bindende standarder for euro-landene. Kommissionen uddyber dog ikke dette nærmere.

De 20 rettigheder og principper i søjlen for sociale rettigheder

Europæisk søjle af sociale rettigheder	Gældende rettigheder i EU's charter for grundlæggende rettigheder og traktaterne
<i>Kapitel I: Lige muligheder og adgang til arbejdsmarkedet</i>	
1. Alle har ret til uddannelse og livslang læring	Chartrets art.14 giver ret til uddannelse og adgang til erhvervsuddannelse og efter/videreuddannelse. Denne ret omfatter muligheden for gratis at følge den obligatoriske undervisning.

⁶ SWD(2017)206 STAFF WORKING DOCUMENT Report of the public consultation

<p>2. Ligestilling: Kvinder og mænd har ret til lige løn for arbejde af samme værdi. Ligebehandling og lige muligheder for kvinder og mænd skal sikres og fremmes.</p>	<p>Traktatens art. 2 (TEU) slår fast, at EU's værdier bygger på ligestilling mellem kvinder og mænd. Chartrets art. 23 fastsætter, at der skal sikres ligestilling mellem kvinder og mænd på alle områder, herunder beskæftigelse, arbejde og løn.</p>
<p>3. Alle - uanset køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering - ret til ligebehandling og lige muligheder inden for beskæftigelse, social beskyttelse, uddannelse.</p>	<p>Chartrets art. 14 forbyder forskelsbehandling på baggrund af disse forhold og art. 19 i traktaten (TEUF) giver EU beføjelse til at bekæmpe forskelsbehandling på samme områder.</p>
<p>4. Alle har ret til aktiv beskæftigelsesstøtte, og unge har ret til videreuddannelse, en læreplads, et praktikophold eller jobtilbud. Arbejdsløse har ret til støtte.</p>	<p>Chartrets art. 14 giver ret til uddannelse og adgang til erhvervsuddannelse og efter/videreuddannelse. Chartrets art. 29 sikrer ret til brug af gratis arbejdsformidling.</p>
<p><i>Kapitel II: Rimelige arbejdsvilkår</i></p>	
<p>5. Arbejdstagere har ret til rimelige arbejdsvilkår, adgang til social beskyttelse og uddannelse. Flexibilitet hos arbejdsgiverne til at tilpasse sig ændringer skal sikres i overensstemmelse med lovgivning og kollektive overenskomster. Innovative arbejdsformer, der sikrer arbejdsvilkår af høj kvalitet, skal fremmes. Iværksætter, selvstændig virksomhed og erhvervsmands mobilitet skal fremmes. Usikre arbejdsvilkår, skal hindres, bl.a. ved at forbyde brug af atypiske kontrakter.</p>	<p>Art. 31 i chartret med titlen "retfærdige og rimelige arbejdsforhold" giver arbejdstagere ret til sunde, sikre og værdige arbejdsforhold.</p>
<p>6. Arbejdstagere har ret til rimelige lønninger, dvs. passende mindstelønninger i lyset af de nationale økonomiske og sociale vilkår. Fattigdom blandt personer i ar-</p>	<p>Art. 31 i chartret giver arbejdstagere ret til sunde, sikre og værdige arbejdsforhold. EU har ikke kompetence til at lovgive om lønforhold, men om arbejdsmiljø.</p>

<p>bejde skal hindres. Lønninger skal fastsættes gennemsnitligt og forudsigeligt i overensstemmelse med national praksis og i respekt for arbejdsmarkedets parter uafhængighed.</p>	
<p>7. Arbejdstagere har ret til skriftlige oplysninger om ansættelsesvilkår, rettigheder og pligter. Arbejdstagere har ret til rimeligt varsel samt begrundelse ved opsigelse.</p>	<p>Chartrets art. 27 giver arbejdstager ret til sikkerhed for information og høring i god tid i de tilfælde og på de betingelser, der er fastsat i EU-lovgivningen og national lovgivning/praksis. I art. 30 fastlægges enhver arbejdstagers ret til beskyttelse mod ubegrundet opsigelse.</p>
<p>8. Arbejdsmarkedets parter skal høres om økonomiske, beskæftigelsesmæssige og sociale politikker i overensstemmelse med national praksis. De skal tilskyndes til at forhandle og indgå kollektive overenskomster. Deres uafhængighed og retten til kollektive skridt respekteres.</p>	<p>Fremme af dialogen på arbejdsmarkedet er et fælles mål for EU i art. 151 i traktaten. Chartrets art. 28 giver arbejdstagere og arbejdsgivere et til at forhandle og indgå kollektive overenskomster og ret til kollektive skridt, herunder strejke. EU har ikke beføjelser til at lovgive om løn, organisationsret, strejkeret eller lockout.</p>
<p>9. Balance mellem arbejdsliv og privatliv: Mennesker med omsorgsforpligtelser har ret til passende orlov og fleksible arbejdsformer. Kvinder og mænd skal have lige adgang til orlov til pasning af børn og alvorligt syge familiemedlemmer.</p>	<p>I chartrets art. 33 står der, at for at kunne forene familieliv og arbejdsliv har enhver ret til at være beskyttet mod afskedigelse pga. graviditet og barsel samt ret til betalt barselsorlov og til forældreorlov.</p>
<p>10. Arbejdstagere har ret til et højt niveau af beskyttelse af deres sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen og et arbejds miljø tilpasset deres faglige behov, som giver dem mulighed for at forlænge deres deltagelse på arbejdsmarkedet. Arbejdstagere har ret til beskyttelse af personoplysninger i et ansættelsesforhold.</p>	<p>I art. 31 i chartret hedder det, at arbejdstagere har ret til sunde, sikre og værdige arbejdsforhold. I art. 8 fastsættes det, at enhver har ret til beskyttelse af egne personoplysninger, ligesom enhver har ret til adgang til oplysninger, som er indsamlet om ham eller hende, og ret til at få disse oplysninger rettet</p>

Kapitel III: Social beskyttelse og inklusion

<p>11. Børn har ret til prismæssigt overkommelige dagtilbud af høj kvalitet. Børn har ret til beskyttelse mod fattigdom. Børn fra socialt dårlige kår har ret til særlige foranstaltninger til fremme af lige muligheder.</p>	<p>Art. 14 i chartret giver enhver ret til uddannelse, herunder mulighed for gratis at følge den obligatoriske undervisning. Art. 24 i chartret giver børn ret til den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for deres trivsel.</p>
<p>12. Arbejdstagere og selvstændige har ret til passende social beskyttelse.</p>	<p>I chartrets art. 34 bekræftes respekten for retten til adgang til sociale sikringsydelse og sociale tjenester, f.eks. ved graviditet og barsel, sygdom, arbejdsulykker, omsorgsafhængighed, alderdom, arbejdsløshed, efter regler i EU-retten og national lovgivning. Retten til social sikring og bistand for enhver, der har bopæl og bevæger sig lovligt inden for EU. Retten til social bistand og en bolig for at sikre anstændige levevilkår for alle, der ikke har tilstrækkelige midler.</p>
<p>13. Arbejdsløse har ret til passende aktiveringsstøtte og passende arbejdsløshedsunderstøttelse, som ikke må udgøre et disincitament til hurtigt at komme i beskæftigelse igen.</p>	<p>Chartrets art. 29 sikrer enhver retten til at kunne gøre brug af en gratis Arbejdsformidlingstjeneste.</p>
<p>14. Alle, som ikke har tilstrækkelige midler, har ret til passende mindsteindkomstydelser, som sikrer et værdigt liv. For dem, der kan arbejde, bør mindsteindkomstydelser kombineres med incitamenter til at komme på arbejdsmarkedet.</p>	<p>Chartrets art. 34 bekræfter, at EU anerkender og respekterer retten til bl.a. social bistand, der skal sikre en værdig tilværelse for alle, der ikke har tilstrækkelige midler.</p>
<p>15. Pensionerede har ret til en pension, som svarer til deres bidrag og en passende indkomst. Kvinder og mænd skal have lige muligheder for at erhverve pensionsrettigheder. Alle ældre har ret til midler, der sikrer et værdigt liv.</p>	<p>Chartrets art. 25 anerkender og respekterer ældres ret til et værdigt og uafhængigt liv.</p>

<p>16. Alle har ret til rettidig adgang til prismæssigt overkommelige, forebyggende og helbredende sundhedsydelser af høj kvalitet.</p>	<p>Chartrets art. 35 anerkendes det, at enhver har ret til adgang til lægehjælp og forebyggende sundhedsydelser på de betingelser, der er fastsat ved national lovgivning og praksis.</p>
<p>17. Handicappede har ret til indkomststøtte, der sikrer et værdigt liv, tjenester, som sætter dem i stand til at deltage i samfundslivet, og et arbejdsmiljø tilpasset deres behov.</p>	<p>Chartrets art. 21 forbyder forskelsbehandling på grund af bl.a. handicap. I art. 26 anerkendes retten for mennesker med handicap til tiltag, der skal sikre deres autonomi, deres sociale og erhvervsmæssige integration og deres deltagelse i samfundslivet. Traktatens art. 19 (TEUF) giver EU beføjelse til at bekæmpe forskelsbehandling på grund af bl.a. handicap.</p>
<p>18. Alle har ret til prismæssigt overkommelig langtidspleje af høj kvalitet.</p>	<p>I chartrets art. 25 anerkendes og respekteres ældres ret til et værdigt og uafhængigt liv og til at deltage i det sociale og kulturelle liv. I art. 26 anerkendes og respekteres retten for mennesker med handicap til at nyde godt af foranstaltninger, der skal sikre deres autonomi, deres sociale og erhvervsmæssige integration og deres deltagelse i samfundslivet</p>
<p>19. Der skal være adgang til socialt boligbyggeri eller boligstøtte af høj kvalitet. Udsatte personer har ret til passende støtte og beskyttelse mod tvangsudsættelse. Hjemløse skal have adgang til passende husly og tjenester for at fremme deres sociale inklusion.</p>	<p>Chartrets art. 34 bekræfter, at EU anerkender og respekterer retten til bl.a. boligstøtte, der skal sikre en værdig tilværelse for alle, der ikke har tilstrækkelige midler, efter de bestemmelser, der er fastsat i EU-retten og national lovgivning og praksis.</p>
<p>20. Alle har ret til adgang til basale tjenester af høj kvalitet, herunder vand, sanitet, energi, transport, finansielle tjenester og digital kommunikation</p>	<p>Chartrets art. 36 slår fast, at EU anerkender og respekterer den ret til adgang til tjenesteydelser af almen økonomisk interesse, for at fremme social og territorial samhørighed i Unionen</p>

Hvad sker der så nu?

Nu skal Rådet og Parlamentet behandle forslaget. Den 17. november 2017 afholder Kommissionen og den svenske regering sammen et stort socialt topmøde i Göteborg, hvor de europæiske stats- og regeringschefer sammen med arbejdsmarkedets parter skal drøfte initiativet.

Kommissionen har samtidig fremlagt en række andre initiativer:

- Et lovforslag om bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv, det handler om forældreorlov og øremærket barsel til fædre⁷
- En konsultation blandt arbejdsmarkedets parter på europæisk plan om en revision af direktivet om arbejdsgiveres pligt til at underrette arbejdstagere om vilkår
- En konsultation om social beskyttelse
- Guidance til medlemslandene om implementering af arbejdstidsdirektivet
- Et refleksionspapir om EU's sociale dimension, der er en del af diskussionen om EU's fremtid. Papiret skitserer tendenser på arbejdsmarkedet og i samfundet og fremlægger tre optioner for fremtiden:
 - EU's sociale dimension skal kun handle om fri bevægelighed
 - De lande, der vil, kan øge indsatsen på sociale områder. De andre kan lade være.
 - Alle 27 EU-lande kan sammen uddybe EU's sociale dimension med respekt for national kompetence.⁸

⁷ KOM(2017)253 Forslag til direktiv om nye regler for forældreorlov

⁸ KOM(2017)206 Refleksionspapir om Europas sociale dimension